

органах місцевого самоврядування, перед іншими особами. Тому природа та порядок застосування зазначеного доручення має свою специфіку.

Інші документи (довіреність, ордер, договір про надання правової допомоги) можуть бути використані адвокатами в загальному порядку. Кожен із указаних договорів має свої особливості, а отже має як позитивні риси, так і недоліки. Тому використання конкретного виду документа в цивільному судочинстві залежить від реальних обставин справи.

Що стосується Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», то вважаємо, що одним із основних позитивних аспектів даного Закону є положення ст. 26, за яким будь-яка адвокатська діяльність повинна здійснюватися лише на підставі договору про правову допомогу.

Підводячи підсумок можна зазначити, що необхідною умовою формування правової держави і громадянського суспільства є вдосконалення захисту прав і свобод громадян і організацій. А особа адвоката як представника сторони та третьої особи у цивільному судочинстві відіграє важливу роль в розгляді справи в суді та розвитку інституту адвокатури в Україні.

Богущ М.С.

*студентка 5-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

КОНКУРЕНЦІЯ НА РИНКУ ЮРИДИЧНИХ ПОСЛУГ

Ринок юридичних послуг, як повноцінний диференційований ринок сформувався з моменту становлення демократії в Україні та на початку розвитку економічних відносин, що супроводжувалось розвитком нормативно-правової бази та появи нових видів юридичних послуг. Відповідно формування ринку юридичних послуг пов'язане із виникненням суб'єктів ринку та об'єктів, щодо яких і розвивається конкуренція. Так, суб'єктами ринку у переважній більшості є адвокати, які можуть діяти індивідуально або в формах адвокатського об'єднання чи адвокатського бюро, юридичні фірми. Об'єктами конкуренції є потреби споживача у юридичних послугах.

Під юридичними послугами варто розуміти послуги у сфері права, які можуть надаватись фахівцями у галузі права, а саме: юристами, що практикують (на ринку юридичних послуг станом на 2015 р. широко розповсюджене надання юридичних послуг юристами, які діють у статусі представника за довіреністю) та юристами, які отримали статус адвоката. При цьому адвокатський статус істотну роль відіграє лише у кримінальному процесі, в якому захист не можуть здійснювати жодні інші особи, окрім тих, хто отримав свідоцтво на право здійснення адвокатської діяльності.

Суб'єкти конкуренції взаємодіючи між собою щодо об'єктів конкуренції стають причиною виникнення різних форм конкуренції, яку можна трактувати як боротьбу за найкращі умови на ринку, тобто можливість отримувати високі прибутки і тривале існування на ринку.

Як правило, поведінка суб'єктів конкуренції визначається обсягами та сутністю попиту та пропозиції на ринку, сукупністю конкурентних переваг суб'єктів конкуренції, законодавчо визначених умов ведення діяльності. Однак, на практиці ринок юридичних послуг поділено за галузевою приналежністю між тими суб'єктами ринку, які обрали стратегію на високоякісне задоволення потреб споживачів. При цьому ринкові умови, а саме: обмеженість попиту та надмірна пропозиція з одночасним зниженням добробуту фізичних осіб та прибутковості юридичних осіб, диктують відхилення від поділу ринку за галузями права.

Український ринок юридичних послуг ніколи не відрізнявся прозорістю. За даними аналітиків «Закон і бізнес», його загальний обсяг становить приблизно 12 млрд грн. (Бутовченко К.Г. Клієнти і конкуренти /К.Г. Бутовченко// Закон і Бізнес. - 2016. - № 32. - С.16). Враховуючи широке коло суб'єктів конкуренції, конкурентна боротьба на ринку юридичних послуг набуває забарвлення несумлінної, а саме:

- неправомірне використання чужих логотипів та фірмових найменувань, копіювання бланку, рекламних матеріалів, поширення неправдивої інформації про конкурента;

- переманювання клієнтів колишніми працівниками чи конкурентами через оману, заниження кваліфікації опонента на ринку, надання клієнту хибних гарантій успіху;
- встановлення занижених цін із метою витіснення конкурентів з ринку, хоча деякі практики зазначають, що демпінг не є проблемою для ринку юридичних послуг, оскільки з часом демпінг діє проти того, хто демпінгує, оскільки фірми не завжди володіють внутрішньою перевагою у витратах настільки, аби постійно підтримувати ціни на низькому рівні. Окрім цього надмірно занижені ціни можуть свідчити про неякісні послуги та відлякувати клієнтів.

Проблема недобросовісної конкуренції більшістю учасників ринку вирішується через етичні правила ведення бізнесу. Крім цього вважається, що осуд серед колег є найголовніший та найефективніший спосіб боротьби з проявами недобросовісної конкуренції серед юристів (Александров Д., Кулакевич М. Монополія адвокатури: що на нас чекає? / Александров Д., Кулакевич М. // Юридична газета online. – 2016. - № 15).

Вплив міжнародної конкуренції на ринок юридичних послуг може проявлятися через діяльність адвоката іноземної держави або ж представленням закордонних юридичних фірм. Щодо адвоката іноземної держави, то він повинен здійснювати адвокатську діяльність у відповідності до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Однак, на думку керуючого партнера однієї адвокатської фірми, для України не є властивою проблема конкуренції вітчизняних фірм із іноземними, на відміну від Росії, оскільки після розпаду СРСР всі мультинаціональні юридичні компанії зосередились у Москві, що сприяло становленню та розвитку українських юридичних фірм, які абсолютно нічим не поступаються іноземним, а в деяких випадках володіють кращими навиками надання юридичних послуг у мінливому вітчизняному правовому полі (Сахарова Ю.С. Спираючись на власний досвід, можу запевнити: немає безнадійних справ/Ю.С. Сахарова//Закон і бізнес. – 2013. - №14. – С. 18).

В основному попит на послуги юридичних компаній в 2015 році скоротився за рахунок виконання більшого обсягу робіт внутрішніми юридичними службами компаній-клієнтів (inhouse-юристи). Сьогодні зовнішні консультанти залучаються тільки тоді, коли уникнути такої «розкоші» неможливо – їм передають лише найскладніші проекти або проекти, супровід яких вимагає глибокої спеціалізації і вузьких знань. При цьому в 2015 році, якщо клієнти і залучали зовнішніх консультантів, то здебільшого на умовах фіксованих або попередньо узгоджених максимальних гонорарів, погодинна оплата (з певними знижками на погодинні ставки) застосовувалася радше як виняток для найбільш складних проектів (зокрема, в практиці вирішення суперечок), де сторонам було важко спрогнозувати обсяг робіт.

Не можна не сказати, що загострення конкуренції на низькому ринку не могло не привести до загострення конкуренції між юридичним персоналом, яка передбачає отримання бонусів перед керівництвом завдяки зниженню авторитету своїх колег, крім цього продуктивність праці більшості працівників юридичних фірм безпосередньо залежить від матеріального стимулювання.

Такий стан справ суперечить проектному підходу до надання юридичних послуг, до реалізації якого залучається не один працівник, оскільки вимагається багато профільна орієнтація виконуваних завдань. Проблему внутрішньої недобросовісної конкуренції можливо вирішити завдяки системі керівників проектів, які несуть повну відповідальність перед клієнтами та вищим керівництвом за виконання поставлених завдань.

На ринку юридичних послуг учасниками внутрішньої конкуренції є не лише адвокати, адвокатські фірми чи об'єднання, а також юридичні фірми, аудиторські компанії, консалтингові фірми, фірми, що спеціалізуються на реєстрації та ліквідації компаній.

Для споживачів юридичних послуг одною із найважливіших речей є не тільки професіоналізм, але й індивідуальний підхід у спілкуванні з клієнтом. Існує думка, що юридичні фірми надто тяжіють до формалізму, замість того щоб бути орієнтованими на клієнта, а в аудиторів цей орієнтир, на відміну від юристів, працює як слід (Сахарова Ю.С. Спираючись на власний досвід, можу запевнити: немає безнадійних справ/Ю.С. Сахарова//Закон і бізнес. – 2013. - №14. – С. 19).

Однак, при цьому всі зазначені суб'єкти достатньо різняться між собою за здатністю задовольняти потреби споживачів в асортиментному, ціновому та якісному вигляді. Із прийняттям Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та внесенням змін до

деяких нормативно-правових актів адвокати, як суб'єкти конкуренції, отримали новий захист та перспективи розвитку. Деякі дослідники оцінюють існуючі умови на ринку юридичних послуг як монополізацію адвокатурою ринку. Щодо окремих питань, таких як захист в суді у кримінальному процесі, подання адвокатських запитів, то дійсно, монопольним правом володіють адвокати, але одночасно з цим за більшістю видів юридичних послуг з адвокатами переважно конкурують окремі юристи чи юридичні фірми.

Розвиток ринку юридичних послуг залежить від поведінки його учасників, яка визначається сукупністю їх конкурентних переваг та зовнішніх чинників впливу. Вирішальне значення в наданні юридичних послуг відіграють знання та професіоналізм працівників, тому лише за злагодженої та комплексної системи управління суб'єктам конкуренції вдасться зберегти здобуте ринкове становище або ж посилити його.

Будкевич В.А.

*студент 5-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПОНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОГО ЗАПИТУ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 Основний Закон доповнено статтею 1312, яка встановлює виключне право адвоката здійснювати представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення. Згідно з пп.11 п.161 Перехідних положень Конституції дану норму буде реалізовано в повному обсязі з 1 січня 2020 року.

У зв'язку з викладеним вище виникає необхідність додатково переглянути правові можливості адвоката ефективно здійснювати судовий захист. І оскільки у всіх видах судочинства ключовим у судовому провадженні є процес доказування (збирання, перевірка та оцінка доказів), успішність якого для тієї чи іншої сторони переважно визначається можливостями зі збирання доказів, то предметом дослідження в даній статті є проблемні питання правового регулювання реалізації адвокатського запиту – одного із найбільш часто застосовуваних адвокатами засобів збирання доказів.

Згідно з ч. 1 ст. 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатський запит – це письмове звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту. Ч.2 цієї ж статті зазначено, що адресат запиту протягом 5-ти днів зобов'язаний надати адвокату інформацію, копії документів, крім інформації з обмеженим доступом і копій документів, в яких міститься інформація з обмеженим доступом.

Враховуючи зміст даної норми, проблеми реалізації адвокатського запиту можна поділити на 2 групи:

I. Випадки неправомірної відмови у наданні адвокату інформації у відповідь на адвокатський запит. Згідно з ч. 3 ст. 24 Закону «Про адвокатуру...» відмова в наданні інформації на адвокатський запит, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, тягнуть за собою відповідальність встановлену законом; а саме – залежно від обставин конкретної ситуації – передбачену ст.2123 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Порушення права на інформацію та права на звернення» або ст. 397 Кримінального кодексу України «Втручання в діяльність захисника чи представника особи».

У випадках, коли запит стосувався публічної інформації, положення Закону України «Про доступ до публічної інформації» є загальними відносно положень Закону України «Про адвокатуру...» з питань доступу до публічної інформації в частині, де норми останнього не встановлюють спеціальних правил (наприклад, ширше коло адресатів запиту). Отож, не виключається право адвоката оскаржити рішення, дії чи бездіяльність розпорядників інформації до керівника розпорядника, вищого органу або до адміністративного суду, як це передбачено ст. 23 Закону України «Про доступ до публічної інформації».